

Virtuālās valūtas grāmatvedībā 2/13/24

Daudzi uzņēmēji ir sākuši apsvērt iespēju par savu preci vai pakalpojumu norēķināties ar virtuālo valūtu jeb kriptovalūtu vai saņemt maksājumus šajā formā. Daži pat apsver domu iegādāties virtuālo valūtu kā finanšu instrumentu. Kas īsti ir virtuālā valūta un kā to pareizi uzskaitīt? Šajā rakstā atradīsiet detalizētu izklāstu par virtuālās valūtas būtību un uzskaiti.

Kas ir virtuālā valūta?

Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva (ES) 2018/843 definē virtuālo valūtu kā vērtības digitālu atspoguļojumu, ko neizsniedz vai negarantē centrālā banka vai valsts iestāde, kas nav obligāti piesaistīts likumīgi izveidotai valūtai un kam nav valūtas vai naudas juridiskā statusa, bet ko fiziskas vai juridiskas personas pieņem kā maiņas līdzekli un ko var pārskaitīt, glabāt un tirgot elektroniskā veidā. Virtuālā valūta nav uzskatāma par finanšu instrumentu, elektroniskās naudas emisiju vai maksājumu pakalpojumu, jo tā nav nauda. Lai veicinātu vienotu izpratni par nodokļu un grāmatvedības jomu reglamentējošo normatīvo aktu piemērošanu darbībām ar virtuālo valūtu, VID ir izstrādājis vadlīnijas par normatīvo aktu praktisku piemērošanu, kuras pēdējo reizi tika atjaunotas 2024. gada 24. janvārī.

Grāmatvedības prakse

Grāmatvedības likums nosaka, ka grāmatvedībā ir uzskatāmi jāatspoguļo visi uzņēmuma saimnieciskie darījumi, kā arī katrs fakts vai notikums, kas rada pārmaiņas uzņēmuma mantas stāvoklī. Grāmatvedību kārtotā, lai grāmatvedības jautājumos kvalificēta trešā persona gūtu patiesu un skaidru priekšstatu par uzņēmuma finanšu stāvokli bilances datumā, tā darbības rezultātiem un naudas plūsmu noteiktā laikposmā, spētu konstatēt katra saimnieciskā darījuma sākumu un izsekot tā norisei. Grāmatvedības informācijai jābūt patiesai, salīdzināmai, savlaicīgai, nozīmīgai, saprotamai un pilnīgai. Grāmatvedībai ir jānodrošina ieņēmumu un izdevumu norobežošana pa pārskata periodiem.

VID iesaka uzņēmumiem, kam ir darījumi ar virtuālo valūtu, uzskaitīt to apgrozāmo līdzekļu sastāvā kā krājumus, kas iegādāti par naudu. Krājumu vērtība ir jāizsaka eiro. VID norāda, ka pēc ekonomiskās būtības tiek veikts nevis naudas darījums, bet gan maiņas (bartera) darījums, kas attiecīgi jāuzrāda grāmatvedībā.

Gada pārskatu un konsolidēto gada pārskatu likums nosaka, ka apgrozāmo līdzekļu vērtību pārvērtē, lai tie bilances datumā tiktu novērtēti atbilstoši iegādes izmaksām vai ražošanas pašizmaksai, vai zemākajām tirgus cenām šajā datumā, ņemot vērā to, kurš no šiem rādītājiem ir zemāks. Tātad arī virtuālās valūtas vērtība bilances datumā jānorāda atbilstoši šiem rādītājiem.

Starptautiskie grāmatvedības standarti

Tā kā Latvijas likumvidē vēl nav izstrādāti noteikumi par virtuālo valūtu uzskaiti, norādes par pareizu rīcību šajā jomā ir jāiegūst no starptautiskajiem finanšu pārskatu standartiem (SFPS).

Saskaņā ar SFPS pašlaik nav vienotas metodoloģijas, ko pielieto, lai precīzi noteiktu, kā kriptovalūtas jāuzskaita grāmatvedībā. Tas izriet no kriptovalūtu tirgus daudzveidības un to dažādajām īpašībām un mērķiem. Kriptovalūtas var iegādāties un pārdot, tās var ražot, un tām var būt citas funkcionālas iespējas.

Tomēr, balstoties uz SFPS ekspertu praksi, ir identificētas dažas pazīmes, kas var palīdzēt klasificēt līdzīgus

kriptoalūtu aktīvus un to uzskaiti grāmatvedībā. Ja uzņēmumam ir kriptoalūtu aktīvi, ir svarīgi aprakstīt to uzskaiti savā grāmatvedības politikā.

2019. gadā SFPS interpretācijas komiteja pārskatīja jautājumu par kriptoalūtu turēšanu. Tā secināja, ka kriptoalūtas, kas paredzētas pārdošanai, jāuzskaita saskaņā ar 2. starptautisko grāmatvedības standartu (SGS) "Krājumi". Ja grāmatvedis uzskata, ka šis standarts kriptoalūtām uzņēmuma darbībā nav piemērojams, tad jāpielieto 38. SGS "Nemateriālie ieguldījumi".

Uzņēmumiem, kas darbojas kā brokeri ar virtuālo valūtu, tā ir jāuzskaita krājumos patiesajā vērtībā, atskaitot izdevumus, kas radušies, šos krājumus pārdodot. Savukārt uzņēmumiem, kas regulāri pērk un pārdod kriptoalūtu, tā ir jāuzskaita zemākajā vērtībā, t.i., faktiski realizētajā vērtībā.

Uzņēmumiem, kas plāno uzskaitīt virtuālo valūtu atbilstoši 38. SGS, šis uzskaites veids būtu jānorāda savā grāmatvedības politikā. Tas varētu būt virtuālās valūtas uzskaites apraksts vai tās novērtēšanā izmantotās metodes apraksts.

Kopumā gan VID vadlīnijas, gan SGS iesaka virtuālo valūtu uzskaitīt kā krājumus. Mūsu pieredze un prakse liecina, ka uzņēmumiem, kas plāno darboties ar virtuālo valūtu, ir vērts konkrēti aprakstīt šo praksi savā grāmatvedības politikā, lai nodrošinātu skaidru un patiesu informāciju par virtuālās valūtas uzskaiti.